

Fantaster og ganske almindelige særlinge

Der udbrød »guldfeber« i det øde Nordøstgrønland i 1930'erne. Et ræveskind indbragte en månedsløn. Sirius-mand har brugt 30 år på at tale med fangstmændene, som drog af sted

Peter Schmidt Mikkelsen Tunup avannaarsuani piniariat illuaraallu ukuit 30-t ingerlaneranni nalunaarsorsimasani pillugit atuagarujussuarmik suliarinnittuuvog.

Peter Schmidt Mikkelsen er forfatter til det digre værk om nordøstgrønlandske fangstmænd og deres hytter, som systematisk har registreret gennem 30 år.

Gerhard Antonsen Moskusheimenimi kiserrammi ukiuni arfineq-marlunni najugaqarsimavoq. Teriannit amii aningaasarpassuarnik pissarsissutigisimavai, angerlaramili imigassanut arnanullu qaammatit marlussuit ingerlaneranni nungussimallugit.

Gerhard Antonsen boede mutters alene i 7 år i Moskusheimen. Han tjente en mindre formue på ræveskind, men formåede hele molevitten i løbet af et par måneder, da han kom hjem på sprut og damer.

Marianne Krogh Andersen
marianne@ag-gl

Efter 7 år i en ensom hytte i Nordøstgrønland i 1930'erne fik fangstmand Gerhard Antonsen lyst til at slå sig løs. Da han kom hjem til Oslo med en mindre formue på lommen, kastede han sig grådigt ud i nattelivet. Han turede, drak champagne af ølglas og muntrede sig med en uimodståelig skuespillerinde. En dag købte han 7 jakkesæt, 7 frakker, bowlerhat og sølvbeslættet stok.

I løbet af tre måneder var han blanket af.

Sådan kan det gå. Samme Gerhard Antonsen havde langt ude i ødemarken levet ganske alene i en beskedne hytte på 4-5 kvadratmeter. I vinterens mørke fangede han polarræve i klapfælder og ind imellem isbjørne. Om sommeren jagede han sæler, hvalros, moskusokser, harer, fugle, isbjørn, og hvad der ellers bød sig.

Antonsen hadede motorer. En dag blev han så rasende på en motor, som ikke virkede, at han kastede den overbord. Ud i det kolde vand. Fat i årener, og fra den dag roede han altid, når han skulle rundt på sit store jagtområde.

I Antonsens simple hytte af tagpap og uhøvlende brædder, hvor han de fleste år boede mutters alene, var der kun lige plads til sovebriks, kulovn, bord, gevær, ammunition og forråd nok til at overleve i årevis.

Der kunne gå uger, måske måneder – uden at fangstmænd som Antonsen så et levende menneske. Måske stødte han på en af de andre fangstmænd, som levede isoleret i det barske Nordøstgrønland. Nogle boede alene som ham eller to-tre mænd sammen.

En varm kulovn

Mange måneder om året henlå landskabet i mørke. Bidende storme, temperaturer ned til minus 40-50. Vegetationen de fleste steder sparsom. Men højt til himlen, smuk natur, ubegrænset frihed. Ingen generende chef eller bidsk kone (jo, der var faktisk et par enkelte hustruer, som rejste med og selv blev fangstmænd). Et stort set mennesketomt landskab – sådan er Nordøstgrønland.

De fleste vil nok blive overrasket over, at der i et af verdens mest øde områder alligevel gemmer sig omkring 370 hytter. Simple boliger, hvor fangstmænd fra begyndelsen af 1900-tallet og frem til omkring 1960, levede et – kan man roligt sige – enkelt liv. Nogle lokaliteter blev – og bliver stadig – brugt af forskere og ekspeditionsfolk. Kendte personligheder som Laue Koch og andre polarforskere og opdagelsesrejsende har søgt ly ved en varm kulovn i det kæmpestore Nordøstgrønland.

Nationalparken, som i dag er fredet, dækker et areal større med Spanien og Frankrig til sammen. Nærmeste by er Ittoqqortoormi.

miit. Indimellem sejler lokale fangere den lange vej op i nationalparken. Der er stadig spor efter de inuit, som vandrede ind for 4000 år siden og gennem årene har jaget i området. I dag sejler enkelte krydstogtskibe derop, når isen tilader. Ellers er Nordøstgrønland mere eller mindre mennesketomt, overladt til isbjørne og moskusokser.

Guldfeber

Men for hundrede år siden opstod en form for guldfeber på de kanter. Et ræveskind kunne sælges for den fyrstelige sum af 300 kr. Det svarede dengang til en månedsløn for en håndværker.

Så eventyrlystne nordmænd og danskere – mest mænd i begyndelsen af 20'erne – søgte mod de kolde vidder. Nogle af ren nød, andre af kedsomhed. Væk fra det kvalme kontor og det trælse landbrug – ud i friheden!

Jørn Riel har i sine skrøner berettet om fantastier, løgnhalse og ganske almindelige særlinge blandt fangstmændene. Disse professionelle jægere blev hyret af norske eller danske fangstelskaber. De var væk i årevis. For at klare strabadserne byggede de simple fangststationer og bittesmå hytter.

Blandt de 370 registrerede beboelser er de fleste mere eller mindre dejset omkring i den skarpe blæst. Back to nature. Men omkring 100 hytter kan stadig danne ly for en forfrosen rejsende.

1300 km i gummibåd

Også slædepatruljen Sirius benytter sig af de gamle fangststationer.

Tunup avannaarsuani piniariat illuaraatoqaat kvadratmeterinik arlaqqanngitsuinnaamik angissuseqarput. Kissarsuut aamarsuurtortoq pequtini pingaarnerpaavog.

De gamle fangsthytter i Nordøstgrønland er kun på få kvadratmeter. Kulovnen er vigtigste inventar.

Hvalrosodden piniariat illuaraasa avannarpassinnerpaartaasa ilagaat. Ukiunik 100-nik pisoqaassuseqarpoq ullumikkullu Siriusikkunnit atornegartarluni.

Hvalrosodden er en af de nordligste fangsthytter. Den er 100 år gammel og benyttes i dag af Sirius.

Sirius-folk, som tog initiativet og nu gennem 29 år har arbejdet med restaurering af de nordøstgrønlandske hytter. Uden at få løn for det bruger de deres sommerferie på arbejdet.

Peter Schmidt Mikkelsen har selv i årevis deltaget i restaureringsarbejdet. Til daglig arbejder han for Arktisk Forskningscenter, Aarhus Universitet, med bl.a. logistik.

Jeg og de andre Nanok-folk gik i gang med at reparere de gamle hytter for egen lomme i 1991 stort set af sentimentale grunde. Vi længtes tilbage og ville gerne igen opleve det fantastiske land. Og så mener vi selvfølgelig også, at hytterne har kulturhistorisk værdi. De gemmer på så mange historier, siger den 65-årige eks-Siriusmand.

Gamle gutters historier

Da jeg kørte hundeslæde med Sirius, var det dejligt at sidde i en hytte ved en buldrende kulovn. Bare det at kunne stå oprejst i stedet for at ligge i telt nød vi. Det var skønt at mærke varmen strømme i kroppen og opleve stemningen i de gamle hytter. Jeg fik lyst til at vide mere om de mennesker, der havde bygget fangsthytterne. Og jeg fik kontakt med en masse gamle gutter fra Norge og Danmark, der havde fantastiske historier, fortæller Peter Schmidt Mikkelsen.

Det var før internettets tid. Så han købte gamle telefonbøger og blade med dem igennem for at opspore tidligere fangstfolk. Det var lidt af et detektivarbejde. Så meget desto større var glæden, når der røg et brev gennem brevsprækken fra Australien.

Det var fra Peder Klokker, tidligere fangstmand på Zackenberg. Den danske eventyrer var emigreret først til New Zealand, senere Australien. Han havde bygget en båd selv og sejlet fra

Norgemiut piniariat illuaraanni nannunnit kunngiat, Henry Rudi, 723-nik nannussimasog, najugaqarsimavoq. I den norske fangsthytte boede isbjørnekongen, Henry Rudi, som nedlagde 723 isbjørne.

Isbjørnekongen

Peter Schmidt Mikkelsen har mødt og interviewet omkring 100 af de gamle fangstfolk. Der var 248 i alt. Deriblandt Henry Rudi – også kaldet »Isbjørnekongen«, fordi han nedlagde 723 isbjørne.

Det var farverige mennesker. Når Rudi kom til Tromsø, var der gratis øl til alle. Går man ned i Mack's Ølkælder, kan man stadig se det bord, han sad ved, beretter Peter Schmidt Mikkelsen.

Han fortæller, at der også var enkelte kvinder, som fulgte deres ægtemænd til det vilde nord. Solveig Sæterdal arbejdede selv som jæger på lige fod med ægtefællen. Da hendes mand, Frederik Sæterdal, blev spurgt, hvad han havde givet hende i bryllupsgave, var svaret: »Verdens største køleskab«.

Dronningens blomster

Danmark vandt retten til Nordøstgrønland ikke mindst på grund af videnskabelige ekspeditioner udført af folk som Knud Rasmussen og Laue Koch.

Det var nordmændene, som klarede sig bedst i Nordøstgrønland. De var mere vant til det arktiske end danskerne. Dertil kom, at det jagtterræn, som nordmændene vant hæv på, var lettere tilgængeligt end det danske, som lå nordligst. Af de 271 fangstmænd, som drev jagt i Nordøstgrønland, var to tredjedele nordmænd. Så det er ikke så underligt, at nordmændene i 1931 udråbte Eirik Raude Land. De erklærede, at Nordøstgrønland tilhørte Norge, skønt den norske udenrigsminister Ihen tidligere havde givet et mundtligt løfte om, at området som resten af Grønland var dansk.

Som bekendt blev sagen afgjort i 1933 ved den internationale domstol i Haag, der tilkendte Danmark overhøjhedsretten over Nordøstgrønland.

Papirblomsterne står den dag i dag stadig på spisebordet i Ørnereden. En isbjørn rasede ellers huset fra ende til anden. Men lige præcis majestætens papirblomster

undlod bamsen at smadre. Peter Schmidt Mikkelsen: Nordøstgrønland 1908-60. Fangstmandsperioden – og dens spor i dag. Xsirius Books.

QAASUTSIP
EQQARTUUSISSOQARFIA
Postboks 100
3952 Ilulissat

AGGEQQUSSISSUT

Kikkullunniit Tittus Kristian Geisler, in.no. 180664-2831, kingullermik najugaqarpoq. Agguassimassog 11, 3950 Aasiaat, toqussog ulloq 15. august 2019, pigisaanik pissasaqarsorist matumuna qaammatinik arfininik periarfissalerupit kajumissasarnaqarput nalunaaruteqaaqullugit, piumasaqatiminilla Qaasutisup Eqqartuussisoqarfia, Postboks 100, 3952 Ilulissat, uppernasaqullugit innerussutitigalugu sul.nr. QAA-AAS-SK-0531-2019.

Taamatutiaq piffissalerupit toqussup kingornussissuui aggersarneqarput. Aggeqqussineq akilgassaqarfigneqarput pissuuffittaqarpoq. Kingornussassanik pisortatigortumik agguassimassog Qaasutisup Eqqartuussisoqarfiani ingerlanneqarpoq.

Qaasutisup
Eqqartuussisoqarfia
ulloq 29. november 2019

QAASUTISQ KREDSRET
Postboks 100
3952 Ilulissat

PROKLAMA

Alle og enhver, der har noget at forde i boet efter Tittus Kristian Geisler, cpr.nr. 180664-2831, med sidste bopæladresse Agguassimassog 11, 3950 Aasiaat, der afgik ved døden den 15. august 2019, indkaldes hermed til inden 6 måneder at anmeldte og bevisliggøre sit krav overfor Qaasutisup Kredsret, Postboks 100, 3952 Ilulissat, under henvisning til sag nr. QAA-AAS-SK-0531-2019.

Med samme værel indkaldes afdødes arvinger. Proklamaet er præklusivt for kreditorer.

Boet er af Qaasutisup Kredsret taget under offentlig skiftebehandling.

Qaasutisup Kredsret
den 29. november 2019

AKILIISINNAJUNNAAR-NEQ

Akiliisinnajunnaarup Enoksen Seafood A/S-ip, na.nr. A/S562117, pigisaanik naggatartaassumik suliaqumissaq ingerlanneqassaaq pingasunngorneq, ulloq 22. januar 2020 nal. 09:00, tassanilu akiliisinnajunnaarnermik inatsimmi §148 nauperforlugu piumasaqatitut akilgassaqarfisatut 20,0030%-imik agguassiaqarfisilluni agguassissimmut siunnersusiaq atuutussanngortinneqassaaq. Siunnersusiaq taanna nunatta eqqartuussiviat allafianut ornigulluni mississuataaneqarsinnaavoq. Pissarsariat piumasaqatillu naatsorsutit atuutussanngortinneqarfissaatut ullulluussat ilmagineqarput kingorna aatsaat nalunaarutiginneqarput imaluunniit nalunaaruteqarsissamut ullullunneqarsimasup iluani nalunaarutiginneqarsimangitvat naatsorsutiginneqarsinnaangitlat. Atutussanngortitsercerneqarput kingorna sapaatit akunerit sissamat quangiuppata, suliareqqitassanngortitsoqarsimangipput, pissarsineqarput akilutiginneqas-sapput.

Pigisaanik agguassissinaq Kalaallit Nunaanni Eqqartuussiviat Aata-simiittarfiani, Jens Kreutzmannip Aqutaa 1, 3900 Nuuk ingerlanneqassaaq.

KALAALLIT NUNAANNI
EQQAARTUUSIVIK
ulloq 4.december 2019

KONKURS

I konkursboet Enoksen Seafood A/S, reg. nr. A/S562117, afholdes afsluttende skiftesamling onsdag, den 22. januar 2020 kl. 09:00 til stadfæstelse af udkast til borgejnskab og udlodning i medfør af konkurslovens § 148 med en dividende på 20,0030% til kreditorerne. Udkastet ligger til efterlysning på Retten i Grønlands kontor. Fordringer og andre krav, der først anmeldes efter regnskabsbet forvendte stadfæstelse den nævnte dag eller som ikke har været anmeldt inden tidligere fastsat sidste frist for anmeldelser, kan ikke tages i betragtning. Udbetalinger foretages 4 uger efter stadfæstelse med mindre anke forinden er sket. Skiftesamlingen afholdes i Retten i Grønland, Mjødlekaleet, Jens Kreutzmannip Aqutaa 1, 3900 Nuuk.

RETEN I GRØNLAND
den 4. december 2019